

textu použila metodu orální historie i standardní etnografický popis jevů výročního obyčejového cyklu.

Důležitou součástí menšinového života je schopnost vytvářet vlastní formalizované organizační struktury. Těm také Nosková věnuje zvýšenou pozornost, zejména skladbě slovenských spolků v Praze. Jejich prezentace však působí poněkud nesystematicky. Rámec je nastíněn v první kapitole a pak se jimi zabývá v páté a v poslední, sedmé kapitole. Spolkovou činnost Slováků představuje v časovém horizontu: (1.) od konce 19. století do druhé světové války, (2.) v období 1946–89 a (3.) po roce 1990. Je škoda, že tyto tři roviny na sebe kontinuálně nenavazují. V knize jsou zařazeny, jak výše uvedeno, odděleně, ale byl-li to záměr autorky, důvody blíže neosvětluje. Výklad peripetií slovenského spolkového života po druhé světové válce a jeho vývoj po listopadu 1989 je proloženo zmíněnou kapitolou o lidových tradicích. V závěrečné kapitole „Slováci v Praze a slovenské spolky v letech 1990–2014“ osvětluje autorka dynamiku rozvoje početné skladby slovenských spolků v Praze. Tato bilance různorodé činnosti spolkových organizačních struktur v současnosti tvoří nově zpracovaný příspěvek, byť rozsahem nevelký, o aktivitách slovenské menšiny. Jejich hodnocení v souvislosti se zahájením činnosti Slovenského domu v Praze (2014), částí zástupců slovenských spolků vnímaného kontroverzně, je podána na konci knihy v závěrečném shrnutí.

Práce Heleny Noskové se obsahově částečně prolíná s publikací Magdaleny Rychlíkové *Slováci v Praze* (Etnologický ústav AV ČR, Praha 2011). Konceptně jde ale o odlišné práce. Recenzovaná kniha představuje soubor sedmi kapitol, studií

o přítomnosti Slováků v českých zemích. Přísluší tak ocenit přínos práce, vypovídající o dosavadních poznatcích studia tématu, které by mělo vést k souhrnnému monografickému zpracování postavení slovenské menšiny v České republice po roce 1993.

Andrej Sulitka

**Remus Gabriel Anghel:
*Romanians in Western
Europe. Migration, Status
Dilemmas, and Transnational
Connections***

Lexington Books, Plymouth 2013,
207 s.

Remus Gabriel Anghel je rumunský sociolog a antropolog specializující se na migrace, zejména transnacionální, a globalizaci. V roce 2009 úspěšně dokončil doktorské studium na Fakultě sociologie na Bielefeldské univerzitě a v současnosti působí na katedře politických věd Univerzity Babeş-Bolyai v rumunské Kluži a v Rumunském institutu pro výzkum národnostních minorit tamtéž. Anglicky psaná publikace je vlastně autorovou dizertační prací a v pořadí druhou Anghelovou monografií; již v roce 2008 vydal knihu s názvem *The Making of Worlds Society* a v roce 2009 pak společně s Istvánem Horváthem vydal rumunsky psanou publikaci *Sociologia migrației*. Anghel se věnuje migraci Rumunů, reemigraci rumunských Němců a nejnověji také migraci rumunských Chorvatů.

K migračním proudům z Rumunska přispěly dva hlavní faktory, prvním bylo zrušení restriktivních vízových opatření pro

vstup do zemí Evropské unie v roce 2002 a druhým bylo začlenění země do Evropské unie v roce 2007, díky čemuž získali Rumuni práva evropských občanů. Díky integraci s evropskými státy zaznamenala rumunská migrace největší rozkvet a v současnosti tvoří Rumuni největší procento migrantů ze všech členských států Evropské unie, které žije mimo území svého původního státu. Anghel se v letech 2004–07 věnoval reemigraci rumunských Němců z Temešváru do německého Norimberku a rumunské pracovní migraci z obce Borşa do italského Milána. V první části své knihy se zabývá reemigrací rumunských Němců a ve druhé části píše o rumunské pracovní migraci. U obou migračních proudů se věnuje třem výzkumným problémům: Jak imigrační politika ovlivňuje přijetí migrantů, jaké jim nabízí příležitosti a možnosti pro integraci? Jak je sociální status migranta ovlivněn sociálními sítěmi migrantů, jak se díky nim přizpůsobují místnímu trhu práce a jaké nové sociální vazby se utvářejí? Jak je sociální status migrantů ovlivněn transnacionálními vazbami a formami *in-betweeness* a jak migranti reflektují svůj socioekonomický status (s. 16–17)? Ačkoliv se Anghel věnoval i výzkumu v původních lokalitách, v Temešváru a v Borše, a nezanedbatelnou část knihy věnuje i vzniku migračních tendencí na rumunském území, na výzkumných problémech je patrné zaměření na podmínky v přijímací zemi a na status již usídlených migrantů ve vztahu k jejich původní komunitě.

Anghel kriticky nahlíží na stávající „paradigma“ sociálních věd, které kategorizuje migranty na „vítěze a poražené“ pouze na základě podmínek v přijímací zemi. Uvádí, že rumunští migranti

v italském Miláně dostali od italského státu méně práv a příležitostí, ale díky úspěšné migraci získali prestiž v rámci své komunity v zemi původu, zatímco rumunští Němci měli v německém Norimberku jako reemigranti státní podporu, včetně vstupu na trh práce a vstupu do sociálního systému, ale svou prestiž v porovnání s postavením, jaké měli v Rumunsku, ztratili (s. 2). Vstup do vyspělé země, sociální, ekonomická i právní podpora ze strany státu a umožnění začlenění do společnosti tak nemusí být nutně „vítězstvím“ a (často nelegální) vstup do vyspělé země, nepříznivé životní podmínky a nedostatečné začlenění do společnosti nemusí být nutně „prohrou“. Anghel tak dává slovo samotným migrantům a jejich vnímání svého sociálního statusu. Analýzu staví především na vzájemné distinkci obou skupin. V Rumunsku měli být Němci obdivovanými potomky úspěšných německých přistěhovalců (díky importu vyspělého hospodářství a kultury), zatímco Rumuni měli mít v porovnání s německými kolonisty nižší prestiž. Tato skutečnost je dána historickými podmínkami, ale na jedné straně se pak dozvídáme, že „v 50. letech 20. století byl sociální status etnických Němců drasticky omezen, ztratili nemovitosti, začlenili se do statusu dělnické třídy ..., odešli do měst, anebo se stali pracovníky zemědělských družstev“ (s. 32), a na druhé straně pak o „dobrém životě [v Borše] během Ceaușescovy éry. Nedostatek jídla nebyl tak rozsáhlý jako v jiných částech země. Platy byly vyšší, o třicet procent více než ve zbytku Rumunska. Bylo to podobné jako v jiných hornických regionech, kde měli pracovníci dobré platy. Lidé dostávali dobré peníze, dokud hornictví pokračovalo“ (respondent

Dumitru, s. 98–99, upraveno z hovorové formy jazyka).

Už před migrací z rumunského území se postavení obou skupin částečně proměnilo. V případě rumunských Němců došlo pod vlivem komunistického režimu ke snížení vysokého meziválečného statusu a v případě Rumunů z obce Borșa došlo naopak k růstu sociálního postavení vlivem lokální industrializace, ačkoliv s postsocialistickou restrukturalizací rumunského průmyslu došlo ke ztrátě pracovních míst. Sociální postavení obou skupin tak bylo již před migrací značně změněné a neodpovídalo původní distinkci úspěšných německých přistěhovalců a hůře postavených Rumunů. Němci z Temešváru migrovali po období dlouhotrvajícího úpadku, zatímco Rumuni z obce Borșa sice migrovali v období ekonomických potíží, těm však předcházela dlouhá éra neobvyklé prosperity. Více než padesát let trvající úpadek sociálního postavení bude mít na uvažování jedince silnější dopad než náhlý ekonomický propad spojený s předcházejícím obdobím ekonomického růstu, kdy je prosperita stále v živé paměti. Problémem tedy zůstává artikulace statusu samotných migrantů pouze v novém prostředí migrace a nedostatečný důraz na jejich interpretaci statusu v premigračním období. Tím se problematizuje i samotná dichotomizace premigračního a postmigračního sociálního postavení aktérů, obzvláště pokud autor zmiňuje sociální interakci generovanou ve specifických kontextech jako primární záměr knihy (s. 177).

Přesto je Anghelova kniha jedinečná rozsáhlým empirickým materiálem, důrazem na dlouhodobý výzkum i na snahu zachytit proměnu sociálního statusu u migrantů díky transnacionálním vztahům.

Anghel svým důrazem na popis individuálních příběhů migrantů dodává knize na čtivosti a zejména u rumunských migrantů v Itálii je zajímavé sledovat jejich dramatické životní osudy. Mnoho publikací věnujících se transnacionální migraci klade důraz na badatelskou perspektivu a Anghelova publikace je tak mimořádným počinem nejen díky snaze zachytit perspektivu aktérů a snaze popsat migraci z Rumunska do Německa a do Itálie, ale především díky snaze rekonceptualizovat dosavadní teorie migrace. Knihu tak lze i přes uvedený nedostatek jen doporučit.

Luděk Jirka

Jan Jandourek: *Průvodce šílené socioložky po vlastním osudu*

Portál, Praha 2014, 190 s.

Nestor české sociologie Ivo Možný má zajisté pravdu, tvrdí-li, že jeho obor „je právě v depresi, její meritorní výsledky jsou nevalné a zájem o ni klesá.“ Není to ovšem jen český případ, americký sociolog Peter L. Berger se proto vyjadřuje ještě ostřeji: sociologie už splnila své poslání a v současné podobě jí nezbývá nic jiného než zánik. Nehledě k dalším důvodům je ale porozumění fungování společnosti, namnoze skrytému, natolik lákavé, že nějaká forma sociologie určité zůstane – stejně jako byla vlastně vždycky. Sám Berger k ní ostatně dodnes láká svým nepřekonatelným *Pozváním do sociologie*, jehož česká verze vyšla ve třech různých překladech/úpravách už čtyřikrát (naposledy v roce 2007). Upozorňuje však, že je jen pro „vyvolené“ – pro ty, kteří si s vláčky hrají